UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Oekraïne-oorlog is splijtzwam in Midden- en Oost-Europa

Marácz, L.

Publication date
2023
Document Version
Final published version
Published in
Armex

Link to publication

Citation for published version (APA):
Marácz, L. (2023). Oekraïne-oorlog is splijtzwam in Midden- en Oost-Europa. *Armex*, *107*(1), 8-9. https://onsleger.nl/wp-content/uploads/2023/02/armex_2023_01.pdf

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:09 Nov 2026

Column

Oekraïne-oorlog is splijtzwam in Midden- en Oost-Europa

Prof. Dr. László Marácz

Nu de oorlog tussen Oekraïne en Rusland een zaak van langere adem dreigt te worden, worden de politieke breuklijnen in Midden- en Oost-Europa met betrekking tot die oorlog steeds duidelijker zichtbaar. Een aantal noordelijke landen in Midden- en Oost-Europa volgt de officiële positie van de NAVO en de EU dat Oekraïne deze oorlog op het slagveld kan en moet winnen. Opvallend is dat deze groep van landen verder wil gaan dan de hierboven genoemde Westerse organisaties. Er wordt gepleit voor een actieve deelname van het Westen op het slagveld in Oekraïne. Steeds meer landen in Midden- en Oost-Europa hebben echter hun bedenkingen tegen de verdere escalatie van de oorlog en brengen deze ook steeds openlijker naar voren. Deze landen zitten dus 'onder' de officiële Westerse positie. Hieronder de achtergronden van de Midden- en Oost-Europese splijtzwam binnen het Westerse bondgenootschap.

Hongarije

Hongarije heeft zich na de Russische invasie op 24 februari van het vorige jaar direct uitgesproken tegen de Russische agressie en tegelijkertijd gepleit voor vredesonderhandelingen tussen de strijdende partijen. Hongarije heeft zich onthouden van actieve militaire steun aan Oekraïne maar heeft als grensland wel een ruimhartig humanitair beleid jegens de Oekraïense vluchtelingen gevoerd. Inmiddels zijn er al meer dan een half miljoen Oekraïense vluchtelingen in Hongarije toegelaten. De Hongaarse positie wordt mede ingegeven doordat het land bijna voor honderd procent afhankelijk is van Russische energieleveringen. Dit betreft zowel gas, olie, als verrijkt uranium dat als brandstof dient voor de enige kerncentrale van het land in Paks. Hongarije wil ondanks de sancties van de EU energie uit Rusland blijven betrekken, vooral omdat er een nijpend tekort is aan energie op de wereldmarkten en de prijzen snel oplopen.

Hongaarse analisten, zoals kolonel István Resperger, zijn er niet van overtuigd dat Rusland op het slagveld snel teruggedrongen kan worden, laat staan binnen afzienbare tijd verslagen zal worden door een Oekraïens leger. Resperger, die aan de Hongaarse Defensie Academie doceert en samen met zijn team de militaire situatie in de oostelijke buurlanden nauwlettend volgt, rekent in zijn openbare colleges voor dat Rusland voor zeker nog drie jaar munitie in de depots heeft liggen. Dat betekent dat de artilleriebeschietingen van infrastructuele knooppunten in Oekraïne nog een flinke tijd kunnen doorgaan. Dergelijke analyses manen de Hongaarse regering tot terughoudendheid. Hongarije heeft ook een nationaal belang in het Oekraïne-conflict. Aan de andere kant van de grens woont er in Oekraïne een Hongaarse minderheid die 150.000-200.000 zielen telt en die vanwege het nationalistische klimaat in Oekraïne steeds meer onder druk komt te staan. Ook etnische Hongaren worden tegen hun wil ingezet om in de frontlinie tegen de Russen te strijden. De Hongaarse regering heeft bij monde van de staatssecretaris voor Buitenlandse Zaken, Tamás Menczer, hiertegen geprotesteerd, wat resulteerde in een gespannen verhouding met Kiev.

Inmiddels zijn er al meer dan een half miljoen Oekraïense vluchtelingen in Hongarije toegelaten. Foto: Wikimedia Commons, Elekes Andor

Zuid-Midden-Europa

Inmiddels heeft ook Kroatië, dat onlangs de euro invoerde, zich aangesloten bij de Hongaarse positie. Tijdens een recent staatsbezoek aan Hongarije uitte de Kroatische president Zoran Milanovic vernietigende kritiek op de EU-sancties die volgens hem geen effect hebben en riep de EU de verdere escalatie van de oorlog te voorkomen. Kroatië had zich al eerder teruggetrokken uit het NAVO-trainingsprogramma voor Oekraïense rekruten op haar grondgebied. Het is duidelijk dat Kroatië niet bij de verdere escalatie van de oorlog betrokken wil raken en ook niet afgesloten wil worden van Russische gasleveringen die alleen nog via de Zwarte Zee en Turkije, de zogeheten Turk Stream, de Balkan bereiken. Deze positie wordt ook ingenomen door het wispelturige buurland van Kroatië, het EU-kandidaatlid Servië. Hoewel de Servische president Alexander Vucic zich recentelijk uitsprak tegen de deelname van Servische huurlingen in het Russische huurlingenlegioen, de Wagner-groep, is de Servische president een fel tegenstander van de EU-sancties die de traditionele banden met bondgenoot Rusland schade toe-

Hongarije is afhankelijk van Rusland voor verrijkt uranium dat als brandstof dient voor de enige kerncentrale van het land in Paks.
Foto: Wikimedia Commons, Barna Rovács (Rovibroni)

brengen. De Oostenrijkse regering heeft Rusland direct veroordeeld vanwege de agressie tegen Oekraïne en heeft net zoals Hongarije tegelijkertijd gepleit voor vredesonderhandelingen. Oostenrijk heeft echter ook een groot commercieel belang bij het in stand houden van de *gas hub* in Baumgarten dat aangesloten is op TurkStream en de Noord-Italiaanse industrie van gas voorziet. Bulgarije dat voor haar energievoorziening eveneens geheel en al afhankelijk is van Rusland en eveneens van oudsher goede contacten heeft met dat land, wil ondanks een lidmaatschap van de EU en de NAVO geen openlijk conflict met Rusland aangaan. Er is derhalve in Zuid-Midden-Europa een blokje van staten ontstaan dat zich afkeert van de EU-sancties en inzet op vredesonderhandelingen. Deze groep van landen krijgt steun van de Turkse president Erdogan, die zich al een aantal keren als vredesonderhandelaar heeft opgeworpen.

Noord-Midden-Europa

Hoe anders is de houding en sfeer in Noord-Midden-Europa. Onder leiding van Polen is er een coalitie ontstaan die vindt dat er nu een mogelijkheid is om de stabiliteit in MOE de komende decennia veilig te stellen. De Poolse regering ziet het geopolitieke plan van wijlen Jozef Pilsudski voor haalbaar en uitvoerbaar. Deze Poolse generaal wilde na de Eerste Wereldoorlog de strook landen tussen de Baltische Zee, de Zwarte Zee en de Adriatische Zee onder één noemer brengen om hiermee een Midden- en Oost-Europees blok te zetten tegen Rusland, het zogeheten Intermarium. De Poolse regering onder leiding van premier Morawiecki acht de tijd rijp voor de realisering van dit plan nu in het huidige tijdsgewricht bijna alle landen in het Intermarium lid zijn van het Westerse bondgenootschap. Polen heeft het Pilsudski-plan in 2017 onder de naam, 'Drie Zeeën-Initiatief' nieuw leven ingeblazen. Dit plan heeft vooralsnog de meeste steun in Noord-Midden-Europa waar de Baltische landen zich bij het Poolse initiatief hebben aangesloten. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat de Intermarium-coalitie een verdere escalatie van de oorlog voorstaat en openlijk voor een actieve inzet van NAVO-materieel en -troepen op het slagveld pleit. De coalitie wil doorgaan met de levering van geavanceerde Westerse militaire wapens, zoals de Duitse Leopard-2 tanks bovenop de Leopards-2 die Duitsland en andere NAVO-landen hebben toegezegd te leveren.

Europese Unie

De mainstream positie van de EU om Oekraïne te helpen bij de legitieme strijd voor het behoud van haar soevereiniteit staat in MOE van twee kanten onder druk. Noord-Midden-Europa wil koste wat kost - desnoods met het risico van een Derde Wereldoorlog zoals premier Morawiecki meermaals heeft verklaard - een meer actieve inzet van het Westen op het Oekraïense slagveld zelf. Deze houding leidt zeker tot een verdere escalatie, terwijl landen in Zuid-Midden-Europa het conflict willen de-escaleren. Tot overmaat van ramp voor Ursula von der Leyen, de voorzitter van de Europese Commissie die de lidstaten in het Oekraïne-conflict op een lijn wil krijgen en houden, staan de beide MOE-groepen niet alleen tegenover elkaar, maar trekken ze juist weer samen op in hun strijd tegen datzelfde Brussel dat vooral Polen en Hongarije dreigt te sanctioneren vanwege de gebreken in het functioneren van de rechtsstaat.

De artilleriebeschietingen van infrastructuele knooppunten in Oekraïne kunnen nog een flinke tijd doorgaan. Foto: Wikimedia Commons, Oleksandr Ratushniak

De presidenten Erdogan en Poetin tijdens de officiële opening van de Turk-Stream pijpleiding. Foto: Wikimedia Commons, kremlin.ru

De Poolse AHS Krab 155mm houwitser. Polen heeft al 18 stuks hiervan aan Oekraïne geleverd en er nog eens 54 toegezegd.
Foto: Wikimedia Commons, Vikulec

De Poolse regering ziet het geopolitieke plan van wijlen Jozef Pilsudski voor haalbaar en uitvoerbaar. Foto: Wikimedia Commons, Lestat (Jan Mehlich)